

אווה קראצובסקה

כנס ביאלייסטוק, יהוד 15.11.2010

אני גאה שמארגני הכנס כה חשוב נתנו דוקא לי לאחת ממעטם מניצולי גטו ביאלייסטוק אפשרות להשתתפות צנואה בקונגרס זה. הרוי ידוע כי בעtid הקרוב חיסול ומאבק הרואי של עמנו בגטו ביאלייסטוק יהיה רק עובדה אחת מבין רבות אחרות בהיסטוריה של לימודי בצורה קצרה ודי אידישה.

אני מרגישה שחוותי לספר (בקצרה) על ההתנגדות לחימה ומאות הרוחאים של גיבורים צעירים במקום אחד של ההתנגדות בגטו ביאלייסטוק, ביום ראשון של החיסול הטוטלי של הגטו שחל ב- 16 לאוגוסט 1943.

אספר רק מה שرأיתי וחוויתי אישית, כי הייתה שם כמשתתפת צעירה וצנואה. קיבלנו אותה לארגון לוחמים סודי בגטו רק במרץ 1943 והייתה בו בORG קטן.

אתן לכמ אינפורמציה קצרה על ארגונים אנט-פאשיסטיים בגטו. כל המפלגות היהודיות שהיו קיימות לפני המלחמה כגון: ציוניים כמו השומר הצעיר, דרור, ביתר, מזרחי, בונד, קומוניסטים ואחרים התארגנו לפעולות אנט-נאצית כבר מתחילת הקמת הגטו, זאת אומרת מ- 1 באוגוסט 1941. אחרי החיסול החלקי של גטו ביאלייסטוק בפברואר 1943, נגמרו הוויוכחים הפוליטיים בין כל הארגונים הימניים והשמאליים. חל איחוד של כל המפלגות. הוחלט לפעול יחד, משותף עברו שתי מטרות עיקריות:

1. להשיג בדרכים שונות נשק אמיתי וכן כן ליצור בצורה סודית ביותר שכן שכמובן היה די פרימיטיבי. נשק זה היה דרוש כדי ללחום כנגד אויב אכזרי עד חטיפת הדם האחרון וליפול בלחימה ולא במחנות ההשמדה.

2. לשלווח כמה שיוטר חברים צעירים להקמת כבר מתחילת שנות 1943 קבוצות פרטיזנים שילחמו ביערות שאחורי המקום הידוע בשם סופרסל. היציאה מגטו ליערות הייתה מאד מסובכת ומסוכנת.

בלילה של ה- 16 באוגוסט 1943 היו כבר הודעות של הגרמנים בגטו על החובה לעזוב את הגטו ולנסוע לאזור לובלין, אולי לעבודה. אותו יום היה יום של שימוש בהירה. ראש המחוותת שככלו את טננבאום, יהודית נבוגדזקה ועוד אחרים ארגנו מזמן קבוצות לוחמים במקומות ידועים בגטו. הכל היה מתוכן בלי לדעת מראש על התאריך של החיסול הסופי.

בבוקר השכם, הלכתי עם שני אנשי קשר שלי שאח מהם הרשל היה בפרטיזנים וחזר לגטו בתפקיד מסוים, למדלו הרע ביום החיסול. השני משה חבר ותיק במחתרת. המקום שלנו היה כמו שהתברר היה הגדול והחשוף ביותר כנקודות ההנגדות ברחוב Smolna ליד הגדר, שמאחוריו רחוב פולסקה-אזור אר' התכנית הייתה לשורף את הגדר או'לי מישחו מהצעירים יצילח לברוח. מאחוריו הגדר עמד טנקים גרמניים ואי אפשר היה ל עברו. יש לציין כי לגרמנים היה כבר ניסיון מר ממך גטו וארשה.

בקבוצה שלם היו למעלה מ- 100 צעירים, לא יותר מ- 25 רובם ממשיים, השאר בקבוק' מולוטוב, רימונים, גרזנים, פטישים, וכדומה. בשעה 00:09 תושבי הגטו יצאו עם חבילות לשער הראשי של בגטו ברחוב ירוביצקה והחלו לצעוד לכיוון תחנת הרכבת Poleska המשך ידוע.

באוטו הזמן נכנסו לגטו דרך אותה השער ג'יפ פתוח עם קצין גרמני וכמה חיילים. אחרים הם נסעו הרבה משאיות עם חיילי SS. באופן מפתיע ולא שום תכנון, אחד מהנעירים הקטנים שעמדו ליד השער זרק בקבוק מולוטוב לפרצוף של הקצין ופצע אותו. ברור שהרגו את הילד. רأיתי את גופו הקטן, כאשר עבר לידנו לכיוון בית החולים ב- Fabrczna, שעדיין קיים.

חיילי ה- SS התחלו לירוח בכל הרחובות בתושבי הגטו. אך הם הגיעו אליהם עם נשק משוכל. היה קרב נוראי מלא דם. אחרי כמה שעות נשארו מעטם מאד צחברים, אבל הין גם קורבנות ופצועים בין הגרמנים.

קץ ה- SS בשם Friedel היה אחראי על הגטו ועל חיסולו. הוא העיד במשפטו שהתקיים אחרי המלחמה בוארשה על כך שבמרד נהרגו יותר מ- 30 גרמנים ועל מספר רב של פצועים. Friedel נשפט לעונש מוות. הארכיוונים שלו הגרמנים למועד יד ושם 30 שנה אחרי המלחמה מאשרים את העובדות.

חיל SS אספו והקיפו קבוצת לוחמים קטנה שנשארו בחיים בגיןה של ראש קהילת גטו - ברש (הגינה היחידה בגטו). אחד מחיל ה- SS הגיע להמוניים שהיו ברחובות כי כל אלו שהתרמדו נגד הצבא הגרמני המנצח ימותו שם במקום ואשר האוכלוסייה של הגטו תישע בשлом לעובדות. וזה הגיעו קבוצות של צדוקרים אוקראינים לעזרה לו- SS בפועל. היו רגעים של אי סדר. שני חברים ניצלו את המצב הוציאו אותם מהשורה וברחמו דרך החצרות לבית ברחוב Ahrczna. היה שם מחבוא פרטיטיבי ביותר: חור בעלית הגג של בית בן 4 קומות. בלילות הינו יוצאים לחיפוש מזון ומים ולפגישות עם חברי מחתרת אחרים שתפקידם היה להרוג גרמנים השומרים בלילות. הם גם שרפו את בתיה החורשות בגטו. למשל בית החורשות לטקסטייל שהיה גדול ביותר בגטו. גם חברים אלו נהרגו. למעשה פעילות ההנגדות נמשכה כמעט שבוע. באחד היציאות שלהם, כדור גרמני השיג את משה. הוא נפטר בيسורים בחור של עליית הגג. המשך היה במחבוא Epopea. אחרי חודשים וחצי הצלחנו בדרך נס להגיע לירוחות סופsol לקבוצת לוחמים פרטיזנים. שוב זה סיפור ארוך וניסים שמשכ כמעט שנה. 60% מהפרטיזנים נפלו בירות. חבר שני, הרשל אחרי שנה בפרטיזנים גיס לצבא הסובייטי ונפל בקרב על ברלין שבוע לפני סוף המלחמה.

חלפו שנים רבות, אני לא מפסיק להזכיר על מה שעבר עליינו. נשארתי יחידה מכל משפחתי ובמוחי תמיד אותה מחשבה, זיכרון של קבוצות גברים צעירים של גטו ביאליסטוק, לא הכרתי את השמות שלהם, אבל אני עדין רואה אותם בדמיוני.

פגשתי פה בארץ רק אדם אחד כי אשר השתתף במרד שבו מיטק יופש, אשר מסר עדות על המרד. לצערי הוא כבר נפטר.

ברור שמרד גטו וארשה היה גדול יותר ורציני יותר. שם נשארו גם עדים שהצליחו לבנות דרך עלות הביבוב. בבייאלייסטוק לא היו עלות ביבוב. לצעורי, אני כמעט העוד היחידה. הכל מה ששיפרתי הוא חלק קטן של התנגדות טרגית סיפור אמיתי ביותר שאר וחוברתנו לשומר את הזיכרון הקדוש של גיבורינו.